

รายงานผลงานวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม
เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

โดย

อาจารย์อรทัย ดุษฎีดำเกิง

คณะบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บทคัดย่อ

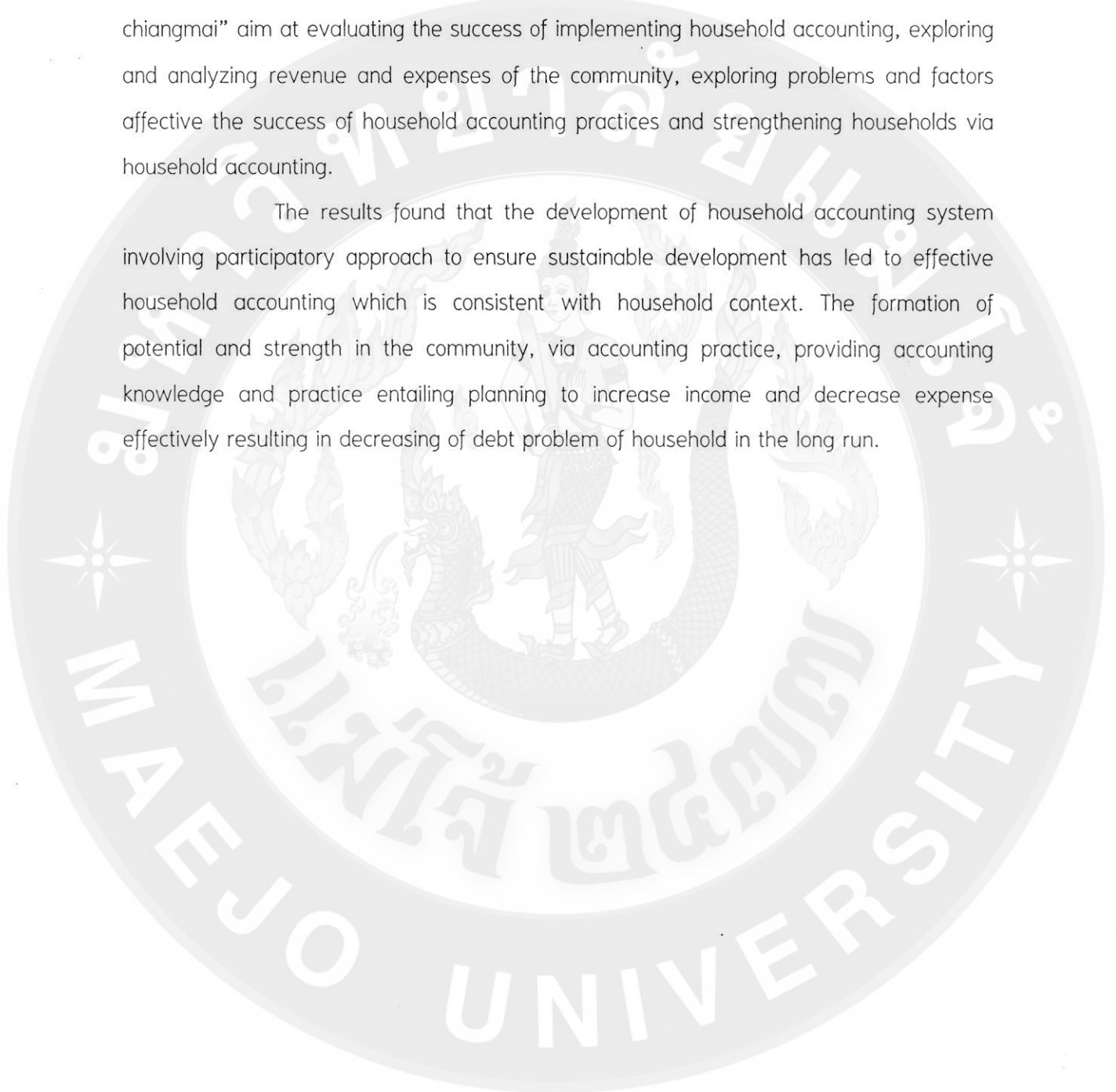
การศึกษาวิจัย “การพัฒนากระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือน แบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดผลความสำเร็จของการจัดทำบัญชีครัวเรือนต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ รายรับ รายจ่ายผ่านระบบการบันทึกบัญชีครัวเรือนภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดทำบัญชีครัวเรือน ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน และเพื่อพัฒนาศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งของครัวเรือน ด้วยการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ก่อให้เกิดรูปแบบบัญชีครัวเรือนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของครัวเรือน การเสริมสร้างศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนผ่านเครื่องมือการจัดทำบัญชีครัวเรือน การให้ความรู้และการฝึกอบรมบัญชีครัวเรือนนำไปสู่การวางแผนเพื่อเพิ่มรายรับและลดรายจ่ายอันไม่จำเป็นของครัวเรือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การแก้ไขปัญหา ด้านหนี้สินของครัวเรือนได้อย่างยั่งยืน

Abstract

The study under the topic of “The development of household accounting system involving participatory approach to ensure sustainable development in sansai, Chiang Mai” aim at evaluating the success of implementing household accounting, exploring and analyzing revenue and expenses of the community, exploring problems and factors affecting the success of household accounting practices and strengthening households via household accounting.

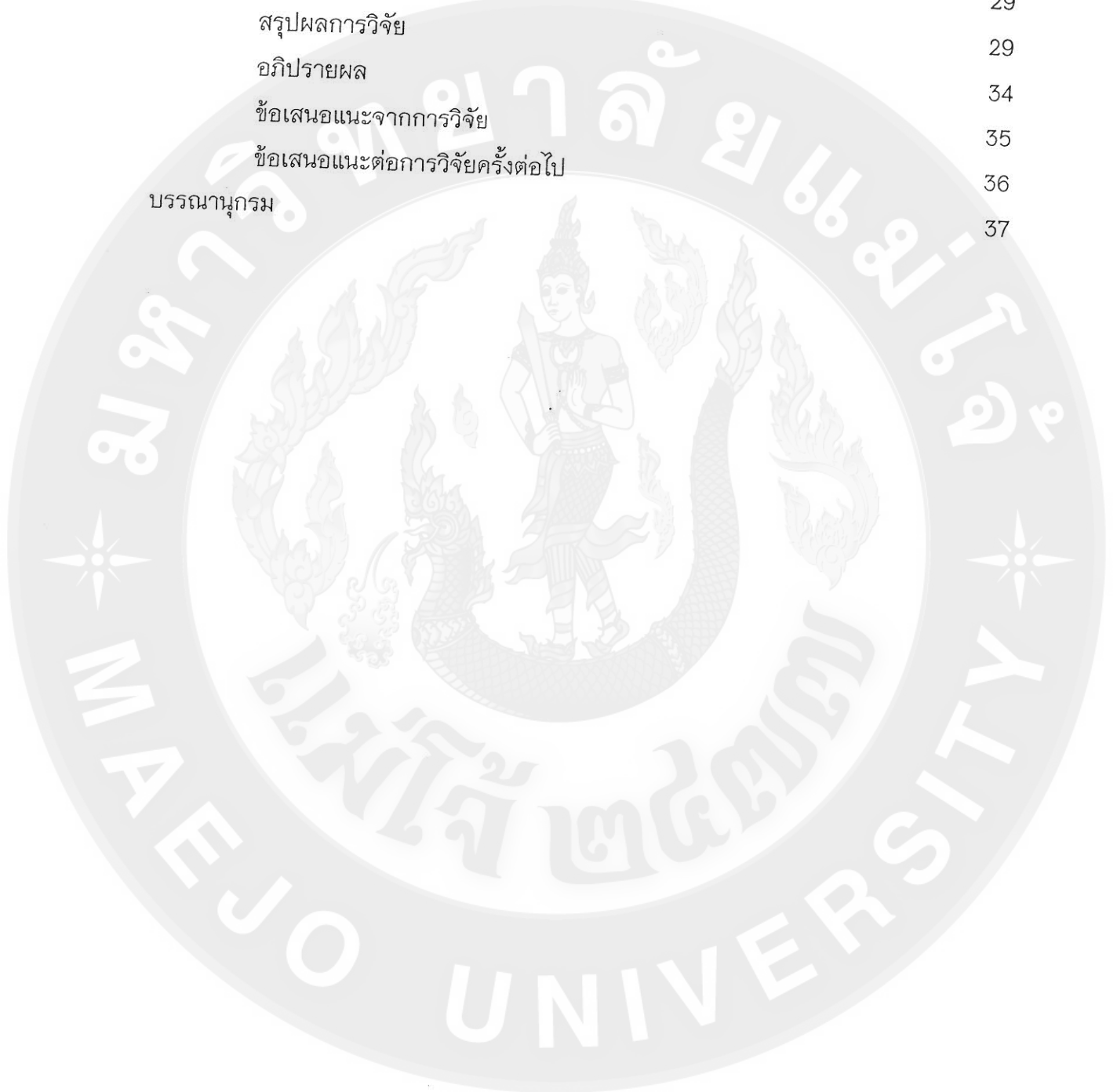
The results found that the development of household accounting system involving participatory approach to ensure sustainable development has led to effective household accounting which is consistent with household context. The formation of potential and strength in the community, via accounting practice, providing accounting knowledge and practice entailing planning to increase income and decrease expense effectively resulting in decreasing of debt problem of household in the long run.

สารบัญ

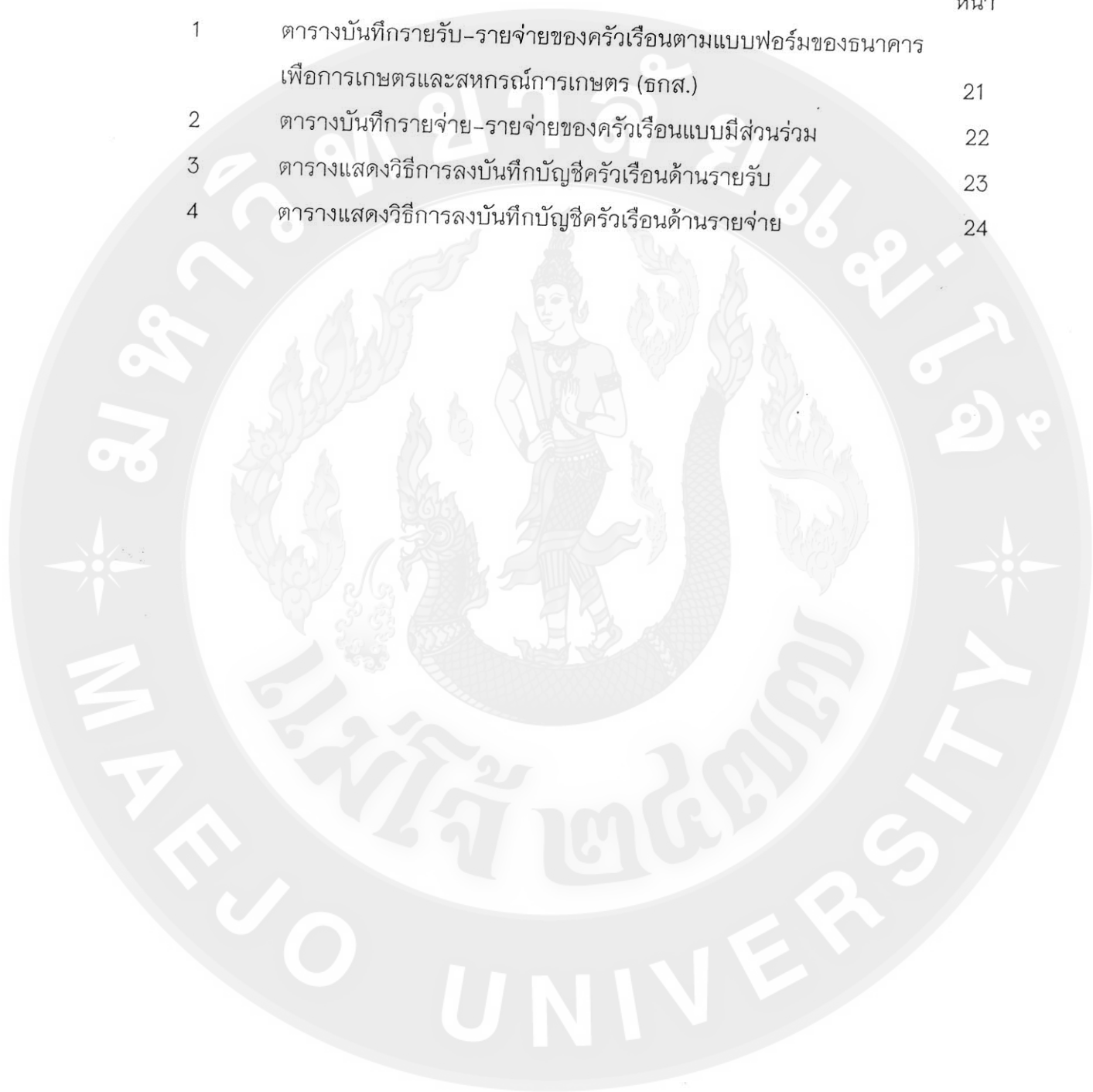
	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
Abstract	(4)
สารบัญ	(5)
สารบัญตาราง	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญ และที่มาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ	3
บทที่ 2 ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
แนวคิดของการบัญชี และ บัญชีครัวเรือน	4
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มตัวอย่างอย่างมีส่วนร่วม	5
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
กรอบแนวคิด	13
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	14
ประชากร	14
กลุ่มตัวอย่าง	12
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย	14
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	15
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	15
ขอบเขตของการวิจัย	16
บทที่ 4 ผลการวิจัย	17
สภาพการจัดทำบัญชีครัวเรือน	18
การพัฒนากระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างในตำบล ป่าไผ่ ภายใต้การมีส่วนร่วม	20

บทที่ 5	สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	หน้า
	สรุปผลการวิจัย	29
	อภิปรายผล	29
	ข้อเสนอแนะจากการวิจัย	34
	ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยครั้งต่อไป	35
บรรณานุกรม		36
		37

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	ตารางบันทึกรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือนตามแบบฟอร์มของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)	21
2	ตารางบันทึกรายจ่าย-รายจ่ายของครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม	22
3	ตารางแสดงวิธีการลงบันทึกบัญชีครัวเรือนด้านรายรับ	23
4	ตารางแสดงวิธีการลงบันทึกบัญชีครัวเรือนด้านรายจ่าย	24

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญ และที่มาของปัญหา:

สังคมยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ประชาชนให้ความสนใจด้านวัตตุนิยมมาก มีความพึงเพื่อ ฟุ่มเฟือย ครัวเรือนส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญต่อการบริหารการเงินของครอบครัว จึงเป็นสาเหตุของการใช้จ่ายเงินเกินตัว และตามมาด้วยปัญหาหนี้สินที่ไม่มีวันจบสิ้น สอดคล้องกับข้อมูลภาวะหนี้ครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่แสดงแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2556 สัดส่วนเงินให้กู้ยืมแก่ครัวเรือนไทยต่อ GDP คิดเป็นร้อยละ 83.3 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครัวเรือนทางภาคอีสานและภาคเหนือของประเทศมีภาระหนี้สูงที่สุด อีกทั้งครัวเรือนที่มีรายรับต่ำสุดคือครัวเรือนภาคการเกษตร เริ่มจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ได้เล็งเห็นถึงปัญหาของครัวเรือนภาคการเกษตร จึงได้จัดฝึกอบรมและแจกสมุดคู่มือบัญชีครัวเรือนเพื่อให้เกษตรกรและสมาชิกของ ธ.ก.ส. จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายประจำวัน ต่อจากนั้นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมถึงหน่วยงานอื่น ๆ ได้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง

การทำบัญชี คือ การจดบันทึก ข้อมูลเกี่ยวกับเงินไขปัจจัยในการดำรงชีวิตของตัวเอง และภายในครอบครัว กลุ่มตัวอย่าง รวมถึงประเทศ ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกจะเป็นตัวบ่งชี้ที่ดี ปัจจุบันและอนาคตของชีวิตของตัวเอง สามารถนำข้อมูลที่ดีมาบอกปัจจุบันและอนาคตได้ ข้อมูลที่ได้ ที่บันทึกไว้ จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนชีวิตและกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิต ในครอบครัวในประเทศได้ ดังนั้นการบัญชีครัวเรือนจึงเป็นการจดบันทึกเกี่ยวกับรายรับ รายจ่ายประจำวันของครอบครัว ซึ่งทำให้ทราบว่า ครัวเรือนมีรายรับ รายจ่าย หนี้สิน และเงินสดคงเหลือเท่าใดในแต่ละวัน (นภาพร ลิขิตวงศ์ขจร, 2550) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ถึงที่มาที่ไปของรายรับ-รายจ่ายในแต่ละช่วงเวลา และมีเงินเหลือเพื่อเก็บออม (วิไล รอดถาวร, 2547) พร้อมกันนั้นผู้บันทึกบัญชีครัวเรือนยังสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการวางแผนและบริหารจัดการการเงินของครอบครัว เพื่อให้เกิดการตระหนักถึงการใช้จ่ายเงิน

ผลของการจัดทำบัญชีครัวเรือน ไม่ใช่เป็นแต่เพียงการจดบันทึกรายการต่าง ๆ ที่เป็นตัวเงินเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างควมสามัคคีภายในครอบครัว (นภาพร ลิขิตวงศ์ขจร, 2550) รู้จักช่วยเหลือแบ่งปันกันในสังคม มีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการจดบันทึกข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ทำให้ประชาชนทุกคนรู้จักการบริหารจัดการด้านการเงิน และการวางแผน การทำงานทุกอย่างเพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้ การทำบัญชีครัวเรือน ทำให้

ครอบครัวมีความสุข (วรรณรัชต์ สุปัญญา, 2550) ใช้ชีวิตโดยยึดหลักความพอเพียง มีเหตุมีผล รู้จักพึ่งพาตนเอง มีความพอประมาณ รู้จักการเก็บออม (นภาพร ลิขิตวงศ์ขจร, 2550)

ตำบลป่าไผ่ อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีประชากรส่วนใหญ่ยึดอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งจัดเป็นอาชีพที่มีรายรับไม่สูงมากนักอีกทั้งมีปัญหาภาระหนี้สิน ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาได้มีความพยายามแก้ไขปัญหาจากภาครัฐ โดยการสนับสนุนให้ประชาชนทำการบันทึกบัญชีครัวเรือน เนื่องจากบัญชีครัวเรือนถือว่าเป็นรากฐานสำคัญในระดับปัจเจกบุคคล และเป็นแนวทางให้เกิดการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ แต่อย่างไรก็ตามผลการดำเนินงานนั้นยังไม่ประสบความสำเร็จ และพบว่ายังมีจำนวนครัวเรือนเพียงส่วนน้อยที่มีการบันทึกบัญชีครัวเรือน

เพื่อเป็นการต่อเนื่องจากการให้บริการวิชาการจากคณะบริหารธุรกิจสู่กลุ่มตัวอย่าง เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2557 ที่ผ่านมา กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในพื้นที่ตำบลป่าไผ่ อำเภอสนทราย มีโอกาสได้รับการอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน แต่ยังคงขาดการติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง หากต้องการสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้แก่กลุ่มตัวอย่างนั้น จะต้องมีการดำเนินการเพื่อส่งเสริมให้กลุ่มตัวอย่างเกิดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ มีการให้ความรู้และคำแนะนำที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และความคุ้นเคยในการปฏิบัติ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนโดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในเขตอำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค ตลอดจนค้นหาปัจจัยอันนำไปสู่ความสำเร็จของการบันทึกบัญชีครัวเรือน ด้วยวงจร P-D-C-A ในการพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย:

1. เพื่อวัดผลความสำเร็จของการจัดทำบัญชีครัวเรือนต่อการพัฒนากลุ่มตัวอย่างอย่างยั่งยืน
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ รายรับ รายจ่ายผ่านระบบการบันทึกบัญชีครัวเรือนภายใต้การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดทำบัญชีครัวเรือนภายใต้การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง
4. เพื่อพัฒนาศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งของครัวเรือน ด้วยการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ:

1. ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง
2. สามารถทราบพฤติกรรมการออมของครัวเรือน ที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจพื้นฐานของประเทศ
3. ทำให้เกิดการบูรณาการงานวิจัย การบริการวิชาการ และการเรียนการสอนในรายวิชา บช331 ระบบสารสนเทศทางการบัญชี

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

การจัดทำบัญชี หมายถึง รูปแบบการบันทึกบัญชี การควบคุมภายใน การรายงาน และการนำข้อมูลไปใช้เพื่อการตัดสินใจ หรือเพื่อประโยชน์อื่นๆ ของธุรกิจหรือกิจการต่างๆ

บัญชีครัวเรือน หมายถึง การแสดงหรือบันทึกจำนวนเงิน รับ-จ่าย ประจำวันของครัวเรือน โดยแสดง วัน เดือน ปี รายการรับ-จ่าย และจำนวนเงิน

การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคล หรือคนในกลุ่มตัวอย่างในกิจกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน

บทที่ 2

ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกรอบแนวความคิดของงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือน แบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในเขตอำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดผลความสำเร็จของการจัดทำบัญชีครัวเรือนต่อการพัฒนากลุ่มตัวอย่างอย่างยั่งยืน เพื่อศึกษาและวิเคราะห์รายรับ รายจ่ายผ่านระบบการบันทึกบัญชีครัวเรือนภายใต้การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดทำบัญชีครัวเรือนภายใต้การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง และเพื่อพัฒนาศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งของครัวเรือน ด้วยการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดของการบัญชี และบัญชีครัวเรือน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

แนวคิดของการบัญชี และ บัญชีครัวเรือน

การบัญชี หมายถึง ศิลปะการจดบันทึกรายการหรือเหตุการณ์สำคัญทางการเงินในรูปแบบเงินตรา ตลอดจนการจัดประเภท สรุปผล และตีความหมายของรายการที่จดบันทึกนั้น (จารี หิรัญรัตน์, สุภาพร เชิงเอี่ยม, ภาวิณี มะโนวรรณ และประภาภรณ์ เกียรติกุลวัฒนา, 2557) บัญชีครัวเรือน เป็นการนำการบัญชีมาประยุกต์เพื่อเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการบันทึกรายรับ และรายจ่าย รายรับและรายจ่ายที่บ้านทึก อาจเป็นรายรับและรายจ่ายส่วนบุคคลหรือรายรับจ่าย และรายจ่ายที่เป็นต้นทุนในการผลิตของวิสาหกิจขนาดย่อม เพื่อมุ่งหวังให้ผู้ประกอบการทราบถึงผลกำไรขาดทุนจากการประกอบธุรกิจนั้น (ภัทรา, 2555)

ดังนั้น บัญชีครัวเรือน หมายถึง การแสดงหรือบันทึกจำนวนเงิน รับ-จ่าย ประจำวันของครัวเรือน โดยแสดง วัน เดือน ปี รายการรับ-จ่าย และจำนวนเงิน บัญชีครัวเรือนมีทั้งแบบบันทึกอย่างง่าย และแบบบันทึกที่ซับซ้อน เช่น การสำรวจข้อมูลครัวเรือนในการจัดทำแผนแม่บทกลุ่มตัวอย่างที่ ธ.ก.ส. ให้การสนับสนุนโดยขอความร่วมมือจากเกษตรกรให้บันทึกบัญชีครัวเรือน (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2548)

ความสำคัญของการทำบัญชีครัวเรือน

1. ทำให้ทราบรายรับ รายจ่ายและหนี้สินของครัวเรือน รายรับเป็นเงิน หรือของมีค่าที่ครัวเรือนได้รับจากการประกอบอาชีพ หรือผลตอบแทนอื่น เช่น เงินเดือน ดอกเบี้ยที่ได้รับจาก

ธนาคาร รายรับจากการขายสิ่งของเหลือใช้ รวมถึงหนี้สินเป็นเงินหรือของมีค่าที่ครัวเรือนได้รับจากแหล่งภายนอกซึ่งมีภาระต้องชดใช้ในอนาคต เช่น การกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน จากเพื่อนบ้าน การซื้อของเงินผ่อน การเช่าซื้อสินทรัพย์ เป็นต้น ส่วนรายจ่าย เป็นเงินหรือของมีค่าที่จ่ายออกไปเพื่อให้ได้สิ่งของหรือบริการต่าง ๆ ได้แก่ ค่าอาหาร ค่าไฟฟ้า ค่าสาธารณูปโภคอื่น ค่าเช่า ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด ค่าเลี้ยงดูบุตร เป็นต้น

2. ทำให้ทราบว่าครัวเรือนมีเงินคงเหลือเท่าใดในแต่ละวัน

3. นำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกมาทำการจัดลำดับและวางแผนการใช้จ่ายเงิน โดยทำเป็นประจำสม่ำเสมอ

ประโยชน์ของบัญชีครัวเรือน

1. เกิดการวางแผนทางการเงิน เป็นการใช้จ่ายเงินให้เป็นประโยชน์ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ทำให้ครอบครัวมีความสุข สามารถจัดการกับเงินออมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดภาระหนี้สิน
2. เกิดการเพิ่มศักยภาพในการจัดหาเงิน เช่น การใช้เวลาว่างให้เกิดรายรับ การสร้างอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายรับในครัวเรือน
3. สามารถลดรายจ่ายอันไม่จำเป็นออกจากครัวเรือนได้

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนากลุ่มตัวอย่างอย่างมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมนับเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพราะนอกจากจะเป็นการให้โอกาสแก่คนในกลุ่มตัวอย่างได้มีโอกาสกำหนดทิศทางการพัฒนาของกลุ่มตัวอย่างตามสภาพปัญหา ความต้องการที่แท้จริงของคนในกลุ่มตัวอย่างให้สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเฉพาะแล้ว ยังเป็นการใช้ศักยภาพของกลุ่มตัวอย่างให้เกิดการบูรณาการในการมีส่วนร่วมหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม การแก้ปัญหาความยากจน การพัฒนาอาชีพ การศึกษา ศาสนา การเมือง การปกครอง ความเท่าเทียมกันของคนในกลุ่มตัวอย่าง อีกทั้งช่วยลดช่องว่างเพื่อให้เกิดการพัฒนาสังคมให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

แนวทางสู่ความสำเร็จของการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ : 2553)

1. การมีผู้นำที่ดี มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการ การประสานงานและการกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการพัฒนา
2. มีกรรมการกลุ่มตัวอย่างที่มีจริยธรรมและมีการบริหารจัดการกลุ่มตัวอย่างที่ดี มีกรรมการกลุ่มตัวอย่างที่เข้มแข็ง มีความมุ่งมั่น มีคุณธรรมจริยธรรม บริหารงานโปร่งใส

3. มีความร่วมมือจากสมาชิกในกลุ่มตัวอย่าง มีสมาชิกกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณภาพและมีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เข้ามาร่วมคิด ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบในทุกกระบวนการ

4. มีกระบวนการเรียนรู้เพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาในกลุ่มตัวอย่างอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งต้องมีการถ่ายทอดความรู้ระหว่างกลุ่มตัวอย่างอย่างสม่ำเสมอ

5. มีศักยภาพความพร้อมในเรื่องพื้นฐานอาชีพ: จะต้องมีความเข้มแข็งในการพึ่งพาตนเองและมีความสามารถในการแข่งขันด้านเศรษฐกิจ จึงต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะและทักษะความพร้อมในการประกอบอาชีพ โดยใช้ความรู้ในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้เกิดกรรมวิธี/สิ่งใหม่ หรือพัฒนาให้ดีกว่าเดิม

6. มีการสร้างระบบการจัดเก็บและการนำองค์ความรู้ที่ดีมาใช้ ต้องมีระบบการเก็บความรู้ทั้งความรู้ที่มีอยู่ภายในกลุ่มตัวอย่างและความรู้ภายนอกกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งต้องรู้จักสร้างและนำความรู้ที่มีอยู่มาใช้ในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ โดยเข้าใจได้ง่าย

7. มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในและนอกกลุ่มตัวอย่าง มีความร่วมมือในด้านทุน กิจกรรม วิชาการองค์ความรู้ การตลาด ฯลฯ มีการจัดการกลุ่มและเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพให้เกิดการพัฒนาอย่างเชื่อมโยง ประสานเกี่ยวเนื่อง ครอบคลุมการพัฒนาในทุกบริบท

ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมและการพัฒนากลุ่มตัวอย่างจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีการกำหนดทิศทางหรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้มีการวางแผนไว้แน่นอนล่วงหน้า ซึ่งทิศทางที่กำหนดขึ้นจะต้องเป็นผลดีสำหรับกลุ่มหรือกลุ่มตัวอย่างที่สร้างขึ้น (สุพรรณิ ด้อนรับ, 2551)

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและกลุ่มตัวอย่างเมืองแห่งชาติ, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และทบวงมหาวิทยาลัย (2546:114) ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือกลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนด นโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การ

วางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การคิดตามประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือ กลุ่มตัวอย่างพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของกลุ่ม ตัวอย่างอันจะก่อให้เกิดกระบวนการ และ โครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับ ผลประโยชน์จากการพัฒนา

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชน ในการพัฒนา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ (โกวิทย์ พวงงาม, 2545:8)

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวชนบทยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ในท้องถิ่นของตน เป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่นย่อม ไร้ประโยชน์ เพราะชาวชนบทจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการ ดำเนินงานเหล่านั้น

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวชนบทส่วนใหญ่จะมี ฐานะยากจน แต่ก็มีแรงงานของตนเองที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ชาวชนบทสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนิน กิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำ ไปนั้น ได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันใน โอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความสำเร็จลำบาก

ระดับของการมีส่วนร่วม

ระดับของการมีส่วนร่วมตาม หลักการทั่วไปว่าแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ (นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2546: 17)

1. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน/ครอบครัว/กลุ่มตัวอย่าง
2. การมีส่วนร่วมรับข้อมูลข่าวสาร

3. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยเฉพาะในโครงการที่ตนมีส่วนได้เสีย โดย แบ่งเป็น 3 กรณีแล้วแต่กิจกรรมในตนอยู่ในขั้นตอนใดต่อไปนี้
  - 3.1 ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจน้อยกว่าเจ้าของโครงการ
  - 3.2 ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจเท่ากับเจ้าของโครงการ
  - 3.3 ตนมีน้ำหนักการตัดสินใจมากกว่าเจ้าของโครงการ
4. การมีส่วนร่วมทำ คือร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด
5. การมีส่วนร่วมสนับสนุน คือ อาจไม่มีโอกาสร่วมทำ แต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือ ในด้านอื่น ๆ

นอกจากนี้ยังได้มีการแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมเป็นระดับของการมีส่วนร่วม ตามแนวทางพัฒนากลุ่มตัวอย่าง เป็นการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มตัวอย่าง โดยได้แบ่งไว้ดังนี้

1. ร่วมค้นหาปัญหาของตนให้เห็นว่าสิ่งใดที่เป็นปัญหารากเหง้าของปัญหา
2. ร่วมค้นหาสิ่งที่จำเป็นของตนในปัจจุบันคืออะไร
  - 2.1 ร่วมคิดช่วยตนเองในการจัดลำดับปัญหา เพื่อจะแก้ไขสิ่งใดก่อนหลัง
  - 2.2 วางแผนแก้ไขปัญหาเป็นเรื่อง ๆ
  - 2.3 ร่วมระดมความคิด ถึงทางเลือกต่าง ๆ และเลือกทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อ แก้ไขปัญหาที่วางแผนนั้น
  - 2.4 ร่วมพัฒนาเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้
  - 2.5 ร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหานั้น ๆ
  - 2.6 ร่วมติดตามการดำเนินงานและประเมินผลการดำเนินงาน
  - 2.7 ร่วมรับผลประโยชน์หรือร่วมเสียผลประโยชน์จากการดำเนินงาน

ขั้นตอนในการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอน 1 พิจารณาความเป็นไปได้และเหมาะสมที่จะใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบประยุกต์ของการค้นหาข้อเท็จจริงที่เป็นระบบและมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อหลาย ๆ สถานการณ์ ผู้วิจัยอาจจะใช้เพื่อนำเสนอประเด็นปัญหา ซึ่งโดยปกติจะเกี่ยวข้องกับสถานะการณ์การทำงานของผู้วิจัยหรือในกลุ่มตัวอย่างของผู้วิจัย การทำวิจัยดังกล่าวต้องใช้ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการทดสอบทางเลือกที่หลากหลายในการแก้ไขปัญหา โดยหลักการแล้วการที่จะช่วยให้กระบวนการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการดังกล่าวเป็นไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย

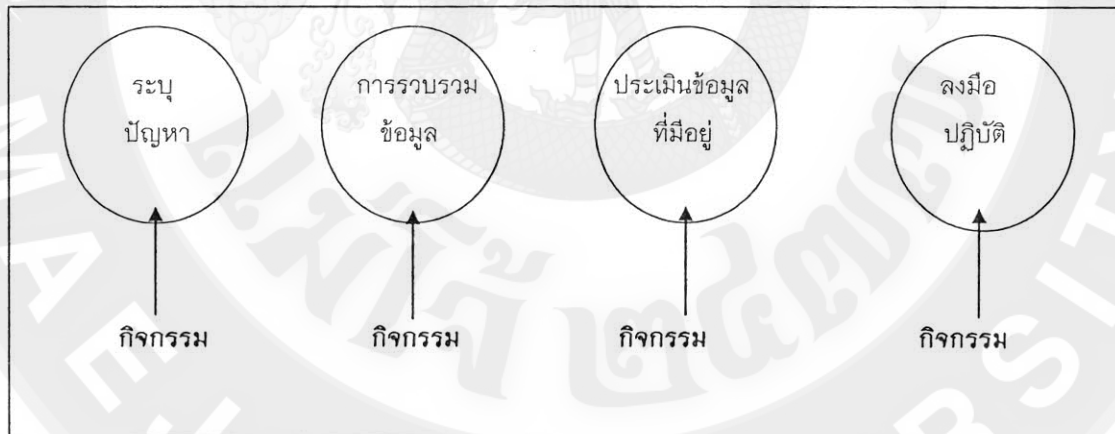
ซึ่งเป็นผู้ที่จะได้รับประโยชน์จากผลการวิจัยนั้นและเป็นผู้ที่สามารถมาร่วมในโครงการวิจัยนั้น ๆ ได้ นอกจากนั้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้ยังต้องการความเข้าใจถึงวิธีการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายทั้งในรูปแบบของปริมาณและคุณภาพ เพื่อนำไปสู่การวางแผนเชิงปฏิบัติการต่อไปได้

ขั้นตอน 2 ระบุปัญหาที่จะศึกษา

เงื่อนไขที่สำคัญที่สุดในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการคือ ปัญหานั้น ๆ ต้องได้รับการแก้ไข ปัญหาดังกล่าวต้องเป็นปัญหาในเชิงปฏิบัติการที่ผู้วิจัยเผชิญอยู่หรือในกลุ่มตัวอย่างของผู้วิจัยเอง ผู้วิจัยจะต้องพิจารณาถึงประเด็นปัญหาที่จำเป็นต่อการค้นคว้าด้วยกระบวนการไตร่ตรองที่ดีโดยอาจจะบันทึกปัญหาที่เกิดขึ้นหรือเขียนเป็นลักษณะคำถามที่ต้องการค้นคว้าหาคำตอบ

วิธีการเดียวที่จะเริ่มต้นการศึกษาค้นคว้าคือการหาประเด็นการวิจัย ในระหว่างการเริ่มต้นหาประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไชนั้น ผู้วิจัยอาจจะเกิดปัญหาที่ตามมาหลายประการในตอนเริ่มต้นของการวิจัย ผู้วิจัยเชิงปฏิบัติการอาจเริ่มต้นด้วยการรวบรวมข้อมูล ประเมินผลข้อมูลที่ได้มา หรือแม้แต่การทดลองวางแผนการปฏิบัติการ ภาพที่ 2 แสดงให้เห็นว่ามีหลายกิจกรรมเพื่อที่จะเริ่มต้นการค้นคว้าวิจัยเชิงปฏิบัติการ

แผนภาพที่ 1 แสดงกิจกรรมในการนำเสนอการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ขั้นตอน 3 ระบุแหล่งที่จะช่วยกำหนดปัญหา

การสืบหาจากแหล่งค้นคว้าที่หลากหลายจะช่วยในการศึกษาปัญหา วรรณกรรมและข้อมูลที่มีอยู่อาจจะช่วยท่านในการสร้างแบบแผนในการลงมือปฏิบัติ ผู้วิจัยจำเป็นต้องมีการทบทวนค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและพิจารณาถึงผลการวิจัยที่ผ่านมา การสอบถามเพื่อนผู้วิจัยเพื่อขอคำแนะนำจะช่วยริเริ่มต้นการวิจัยได้เป็นอย่างดี การเข้าร่วมทีมทำงานวิจัยของ

มหาวิทยาลัยหรือผู้ที่มีความรู้ในกลุ่มตัวอย่าง หรือศึกษากับบุคคลที่เคยทำวิจัยเชิงปฏิบัติการมาก่อนก็สามารถช่วยทำให้ท่านเกิดความเข้าใจในระหว่างการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการได้ด้วยเช่นเดียวกัน

ขั้นตอน 4 ระบุข้อมูลที่ต้องการ

วางแผนยุทธวิธีในการรวบรวมข้อมูล หมายความว่าผู้วิจัยต้องตัดสินใจว่าใครจะสามารถให้ข้อมูลกับท่านได้ กลุ่มเป้าหมายก็คนที่ จะทำการศึกษา วิธีการเข้าถึงคนเหล่านั้น ความกลมกลืนและการสนับสนุนที่ผู้วิจัยคาดหวังจากผู้ให้ข้อมูล กรณีที่ผู้วิจัยจัดทำวิจัยเพื่อของจบหลักสูตรการศึกษาใด ๆ ผู้วิจัยจำเป็นต้องเสนอรูปแบบของการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อคณะกรรมการเพื่อทบทวนความเป็นไปได้ด้วย สิ่งที่จะต้องพิจารณาต่อไปคือ ข้อมูลชนิดใดที่ผู้วิจัยต้องการรวบรวม เป็นข้อมูลเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพ หรือทั้งสองรูปแบบ มันจะช่วยให้ผู้วิจัยได้เข้าใจถึงความเป็นไปได้ของข้อมูลที่จะนำมาใช้ทั้งสองรูปแบบ ได้แก่

ด้านประสบการณ์	ด้วยวิธีบันทึกการสังเกตและการสนทนา
ด้านการค้นหา	ด้วยวิธีการสอบถามจากบุคคล
ด้านการตรวจสอบ	ด้วยวิธีการบันทึก

ขั้นตอน 5 การนำข้อมูลมาใช้

การรวบรวมข้อมูลจะต้องใช้เวลามากโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้วิจัยเก็บข้อมูลมาจากหลายแหล่ง นอกจากนั้นผู้ร่วมทีมทำงานอาจมีเวลาจำกัดในการที่จะดำเนินการตามแผนการเก็บข้อมูลหรือการสัมภาษณ์ทั้งหมด ความถูกต้องของข้อมูลที่บันทึกรวบรวมมา การนำข้อมูลมาแยกเก็บเป็นประเภท การระบุกำหนดประเภทข้อมูล การวิเคราะห์ประเภทข้อมูล และรวมถึงการพิจารณาคุณภาพของข้อมูลที่ได้มาเป็นสิ่งสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอน 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยอาจดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเองหรือขอความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญในวิเคราะห์ข้อมูลโดยเฉพาะ ท่านอาจจะแสดงผลการวิจัยให้กับผู้อื่นได้ช่วยในการตีความในสิ่งที่ค้นพบ ท่านอาจจะใช้วิธีเปรียบเทียบข้อมูลกลุ่มย่อยหรือศึกษาความสัมพันธ์ในหลาย ๆ ตัวแปรก็ได้ แต่โดยทั่วไปการใช้สถิติเชิงบรรยายก็ถือว่าเป็นการเพียงพอแล้วสำหรับการ

วิเคราะห์ข้อมูล สิ่งสำคัญคือการจัดการกับการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการวางแผนปฏิบัติการต่อไป

ขั้นตอน 7 การวางแผนปฏิบัติการ

แผนปฏิบัติการอาจเป็นข้อความที่เขียนไว้แบบไม่เป็นทางการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาแบบใหม่ที่จะต้องนำไปใช้ หรือเป็นแผนปฏิบัติการที่มีวิธีการหลากหลายในการจัดการกับปัญหา หรือร่วมถึงการแบ่งปันสิ่งที่ได้เรียนรู้มากับกลุ่มทีมงานครู ผู้ร่วมงาน โรงเรียนหรือกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ แผนอาจเขียนไว้อย่างเป็นทางการหรือทำเป็นเพียงเค้าโครงกว้าง ๆ อาจพัฒนาขึ้นมาจากความร่วมมือของนักการศึกษาหรือผู้ทำวิจัยเองก็ได้ สิ่งสำคัญอยู่ที่ว่า ท่านมีวิธีที่จะนำความคิดนั้น ๆ ไปทดลองแก้ไขปัญหที่ท่านเผชิญอยู่แล้ว

ขั้นตอน 8 การนำแผนปฏิบัติการไปใช้และการตรวจสอบ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการในหลาย ๆ โครงการ หมายถึงการนำแผนที่วางไว้ไปดำเนินการและตรวจสอบดูว่ามีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ สิ่งนี้รวมไปถึงความพยายามในการที่จะแก้ไขปัญญา การติดตามถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น การพิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้นท่านจำเป็นต้องย้อนกลับไปดูคำถามของการวิจัยที่ท่านต้องการหาคำตอบโดยเปรียบเทียบกับผลการวิจัยที่เกิดขึ้นนั้น

การประเมินผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การประเมินผลคุณภาพของการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้พิจารณาประเด็นต่อไปนี้

1. การวิจัยเป็นประเด็นปัญหาในเชิงปฏิบัติที่ชัดเจนและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขหรือไม่
2. ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลอย่างเพียงพอที่จะไปสู่การกำหนดปัญหาหรือไม่
3. ผู้วิจัยได้ร่วมกับบุคคลอื่นในระหว่างทำการศึกษาค้นคว้าหรือไม่ ได้ให้การยอมรับกับผู้ร่วมงานทุกคนหรือไม่
4. แผนปฏิบัติการเกิดขึ้นจากการศึกษาข้อมูลอย่างสมเหตุสมผลหรือไม่
5. มีหลักฐานอะไรที่แสดงให้เห็นว่าแผนปฏิบัติการนั้นเกิดขึ้นมาจากการคิดไตร่ตรองของผู้วิจัยอย่างเชี่ยวชาญ

6. งานวิจัยได้เพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้ร่วมงานให้มีพลังอำนาจในตัวเองมากขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเอง หรือ ทำให้เกิดความเข้าใจใหม่หรือไม่
7. การวิจัยเชิงปฏิบัติการได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงจริง ๆ หรือวิธีการแก้ปัญหาทำให้เกิดความแตกต่างขึ้นใหม่หรือไม่
8. ผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการได้ถูกรายงานให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจจะนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้หรือไม่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รัฐนันท์ และ นิศรา (2556) กล่าวว่า การจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนา กลุ่มตัวอย่างอย่างยั่งยืนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่อนำไปสู่ความพอเพียง อีกทั้งต้องมีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการรับ-จ่ายของครัวเรือน เพื่อให้มีส่วนเหลือเพื่อเก็บออม สอดคล้องกับ **ภัทรา (2555)** กล่าวว่า บัญชีครัวเรือนจัดเป็นเครื่องมือประเภทหนึ่งในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้จัดทำสามารถลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ทำให้เกิดการประหยัดและอดออม และการจัดทำบัญชีครัวเรือนจะประสบความสำเร็จได้ต้องเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจะสามารถสร้างรูปแบบบัญชีครัวเรือนที่เหมาะสมต่อกลุ่มตัวอย่างนั้น ๆ สอดคล้องกับ **พรรณนุช (2557)** กล่าวว่า ปัจจัยสู่ความสำเร็จของกระบวนการบันทึกบัญชีครัวเรือน คือ การส่งเสริมให้คนในกลุ่มตัวอย่างเกิดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ สร้างแรงจูงใจ และการออกแบบสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนที่สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มตัวอย่าง และ **สร้อยา (2557)** ได้มีการพัฒนาแบบฟอร์มและกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า ภายหลังจากการนำแบบฟอร์มมาใช้ ครัวเรือนมีทัศนคติเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น สามารถวางแผนและกำหนดเป้าหมาย ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมค่าใช้จ่าย ผลลัพธ์สุดท้ายสามารถดำเนินการตามแผนและเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างสำเร็จจากการนำบัญชีครัวเรือนไปใช้

กรอบแนวคิดของงานวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือน แบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดผลความสำเร็จของการจัดทำบัญชีครัวเรือนต่อการพัฒนากลุ่มตัวอย่างอย่างยั่งยืน เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ รายรับ รายจ่ายผ่านระบบการบันทึกบัญชีครัวเรือนภายใต้การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์ ปัญหาและอุปสรรค และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดทำบัญชีครัวเรือนภายใต้การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง และเพื่อพัฒนาศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งของครัวเรือน ด้วยการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ หมู่บ้านในตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 15 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านเมืองขอน หมู่ 2 บ้านหนองเต่าคำ หมู่ 3 บ้านป่าไผ่ หมู่ 4 บ้านป่าเหมือด หมู่ 5 บ้านแม่แก็ดน้อย หมู่ 7 บ้านศรีบุญเรือง หมู่ 8 บ้านศรีวังธาร หมู่ 9 บ้านห้วยสะแล่ง หมู่ 10 บ้านหนองโอบสถ หมู่ 11 บ้านท่ายาว หมู่ 12 บ้านหม้อ หมู่ 13 บ้านสหกรณ์นิคมทรายแก้วพัฒนา หมู่ 14 บ้านหนองหลวงพัฒนา หมู่ 15 บ้านเกษตรพัฒนา และ หมู่ 16 บ้านหนองป่าข้าว

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ตัวแทนครัวเรือนที่มีความสมัครใจ โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) รวมทั้งสิ้น 20 ครัวเรือน ประกอบด้วย ตัวแทนครัวเรือนที่เป็นผู้นำกลุ่มตัวอย่าง และตัวแทนครัวเรือนที่ได้รับการอบรมบริการวิชาการจากคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2557 เรื่อง ความสำคัญและประโยชน์ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เก็บข้อมูลโดยใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มตัวอย่าง โดยมีกระบวนการดังนี้

- 1.1 ออกแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูลด้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน จำนวน 20 ชุด เพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง
- 1.2 วางแผน (Plan) ให้กลุ่มตัวอย่างทดลองบันทึกบัญชีครัวเรือน โดยใช้แบบฟอร์มของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)
- 1.3 ให้กลุ่มตัวอย่างทดลองบันทึกบัญชีครัวเรือน (Do) เป็นเวลา 4 เดือน ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม ถึง สิงหาคม 2558
- 1.4 ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบ (Check) ติดตามผลการบันทึกบัญชีของกลุ่มเป้าหมาย และนัดหมายประชุมเพื่อหาบทสรุป ปัญหาและอุปสรรคในการบันทึกบัญชีในแบบฟอร์มของธกส. เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขสมุดบัญชีให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างมากขึ้น
- 1.5 ร่วมมือกันในการปรับปรุงแก้ไข (Act) เพื่อให้การบันทึกบัญชีและปรับปรุงเครื่องมือช่วยในการบันทึกบัญชีมีประสิทธิภาพสูงสุด
- 1.6 ตรวจสอบความสำเร็จความสำเร็จในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงาน เอกสารของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลทำโดยการรวบรวมข้อมูลที่ได้ร่วมกับครัวเรือน ในการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนในอดีตจนถึงปัจจุบัน และการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการจัดทำบัญชีครัวเรือน (SWOT Analysis) ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วงจร P-D-C-A ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการบันทึกบัญชีครัวเรือนของคนในกลุ่มตัวอย่างป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่โดยวัดความรู้ ความเข้าใจและความถูกต้องในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

ของผู้กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วม รวมถึงสอบถามการใช้ประโยชน์จากการจัดทำบัญชีครัวเรือนต่อ
กลุ่มตัวอย่าง

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษากลุ่มตัวอย่าง ในเขตพื้นที่ตำบลป่าไผ่ อำเภอสนทราย
จังหวัดเชียงใหม่

ระยะเวลาของการทำการวิจัย:

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลา 9 เดือน ตั้งแต่เดือน เมษายน 2558 ถึง เดือนสิงหาคม 2558

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือน แบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลทำโดยการรวบรวมข้อมูลที่ได้ร่วมกับครัวเรือน ในการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือนในอดีตจนถึงปัจจุบัน และการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการจัดทำบัญชีครัวเรือน (SWOT Analysis) ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการจัดทำบัญชีที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วงจร P-D-C-A ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการบันทึกบัญชีครัวเรือนของคนในกลุ่มตัวอย่างป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยวัดความรู้ ความเข้าใจและความถูกต้องในการจัดทำบัญชีครัวเรือนของผู้กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วม รวมถึงสอบถามการใช้ประโยชน์จากการจัดทำบัญชีครัวเรือนต่อกลุ่มตัวอย่าง

การพัฒนากระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างมีส่วนร่วมนั้นเกิดจากการระดมความคิดของตัวแทนครัวเรือนที่มีความสมัครใจ โดยคัดเลือกจากกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) รวมทั้งสิ้น 20 ครัวเรือน ได้แก่ ตัวแทนครัวเรือนที่เป็นผู้นำกลุ่มตัวอย่าง และตัวแทนครัวเรือนที่ได้รับการอบรมบริการวิชาการจากคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อเป็นต้นแบบที่ดีที่จะส่งเสริมและถ่ายทอดสู่บุคคลอื่นในกลุ่มตัวอย่าง โดยจะได้แนวทางในการพัฒนารูปแบบระบบบัญชีครัวเรือน ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อครัวเรือนและสังคมโดยรวมอย่างแท้จริง ภายหลังจากมีการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับเครื่องมือในการจัดทำบัญชีครัวเรือนผู้วิจัยจึงออกแบบสมุดบัญชีครัวเรือนได้ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพการจัดทำบัญชีครัวเรือน

รายการรายรับ รายจ่าย ตามระบบบันทึกบัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างใน ตำบลป่าไผ่ สรุปผลได้ดังนี้

รายรับของครัวเรือน

ผลการศึกษาแหล่งที่มาของรายรับครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายรับ มาจากอาชีพหลัก ได้แก่ การจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตร การรับจ้าง และรายรับอื่น ได้มาจาก เงินกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) รวมถึงเงินกองทุนกู้ยืมหมู่บ้าน

รายจ่ายครัวเรือน

ผลการศึกษาแหล่งใช้ไปด้านรายจ่ายครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างอาศัยในพื้นที่ชนบท รายจ่ายหลักได้แก่ ค่าอาหาร รายจ่ายส่วนตัว รายจ่ายด้านสาธารณูปโภค รายจ่ายเพื่อสังคม อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มี ภาวะหนี้สินครัวเรือนจากการกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) และเงินกองทุนหมู่บ้าน จึงทำให้เกิดภาวะรายรับไม่สมดุลกับรายจ่าย

การวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคของและปัจจัยสู่ความสำเร็จของกระบวนการ บันทึกบัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างใน ตำบลป่าไผ่ ภายใต้การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยสู่ความสำเร็จของกระบวนการบันทึกบัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง ตำบลป่าไผ่ ภายใต้การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลโดยใช้กระบวนการ P-D-C-A ได้แก่ การวางแผน (plan) การบันทึกบัญชีครัวเรือนโดยใช้สมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) จำนวน 20 ครัวเรือน การปฏิบัติ (do) กลุ่มตัวอย่างดำเนินการทดลองบันทึกบัญชีครัวเรือน เป็นเวลา 2 เดือน คือตั้งแต่เดือน พฤษภาคม ถึง เดือน มิถุนายน 2558 การตรวจสอบ (check) ผู้วิจัย ดำเนินการสำรวจติดตามการบันทึกบัญชีครัวเรือนตามรูปแบบบัญชีครัวเรือนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) โดยผู้วิจัยใช้วิธีติดตามเอง เพื่อให้คำแนะนำและ กระตุ้นกลุ่มตัวอย่าง ภายหลัง สิ้นสุดระยะทดลองบันทึกบัญชีครัวเรือนโดยใช้สมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ได้จัดประชุมร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาข้อสรุป ข้อดีและข้อด้อยของสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนใน

การปรับปรุงแก้ไขและจัดทำ สมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนฉบับสมบูรณ์ ที่ง่ายต่อการ นำไปปฏิบัติจริง ในขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข (act) สรุปผลการวิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคของกระบวนการบันทึกบัญชีครัวเรือนคนในกลุ่มตัวอย่าง ตำบลป่าไผ่ ภายใต้การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ด้วย SWOT Analysis สรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง

กลุ่มตัวอย่าง ให้การยอมรับว่าการบันทึกบัญชีครัวเรือนนั้นมีประโยชน์ต่อครัวเรือนเป็นอย่างมาก สามารถนำข้อมูลจากการจัดทำบัญชีครัวเรือน ไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาแนวทางในการเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายของครัวเรือนได้

จุดอ่อน

กลุ่มตัวอย่างขาดความเข้าใจในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างถูกต้อง ขาดการบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ ขาดแรงจูงใจในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน ประกอบกับจำแนกประเภทรายการรายจ่ายไม่ถูกต้อง มีการนำรายจ่ายจากการประกอบอาชีพไปรวมกับรายจ่ายส่วนตัว จึงทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากการบันทึก บัญชีครัวเรือนมาวางแผนการเงินในครัวเรือนได้อย่างถูกต้อง

โอกาส

เทศบาลตำบลป่าไผ่ ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ และสถาบันการศึกษาใกล้เคียง ได้แก่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ได้ให้ความสำคัญและให้การสนับสนุน ในการบันทึกบัญชีครัวเรือนเพื่อนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพ และพัฒนาศักยภาพในการจัดการการเงินของครัวเรือน รวมถึงต้องการสร้างความเข้มแข็งของครัวเรือน ด้วยการจัดทำบัญชีครัวเรือน

อุปสรรค

เครื่องมือที่ใช้บันทึกบัญชีครัวเรือนที่ได้รับจากหน่วยงานแห่งมีลักษณะไม่เหมาะสม ทำให้ไม่สามารถสรุปผลได้ อีกทั้ง มีรูปแบบที่ไม่สะดวก ยากต่อการบันทึกบัญชีครัวเรือน ทำให้การบันทึกบัญชีในแต่ละครั้งต้องใช้เวลานานเกินไป

การพัฒนากระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างในตำบลป่าไผ่ ภายใต้การมีส่วนร่วม

ผลการพัฒนากระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง ในตำบลป่าไผ่ แบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของกลุ่มตัวอย่าง จากการวิเคราะห์โดยการจับคู่สภาพแวดล้อมใช้ SWOT Matrix ได้ กลยุทธ์ที่นำไปสู่ความสำเร็จ ของกระบวนการบันทึกบัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างป่าไผ่ ได้แก่ SO Strategies, WO Strategies, ST Strategies และ WT Strategies กลยุทธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ ได้นำไปสู่การกำหนดกิจกรรมเพื่อดำเนินการพัฒนากระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกได้ 2 กิจกรรมดังนี้

1. กิจกรรมออกแบบปรับปรุงสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนที่สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มตัวอย่าง ผ่านกระบวนการ P-D-C-A ผลของการออกแบบปรับปรุงสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนที่สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มตัวอย่างแบบมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการ P-D-C-A ได้ สมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนที่สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มตัวอย่างป่าไผ่ ด้วยการออกแบบจัดทำสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนจำแนกตามรายเดือน โดยระบุรายรับหลักจากการประกอบอาชีพและรายรับอื่นในหน้าแรก และบันทึกรายจ่ายให้บันทึกในแต่ละวันอยู่ในหน้าคู่โดย โดยระบุรายจ่ายที่เป็นรายจ่ายจากการประกอบอาชีพ และรายจ่ายในครัวเรือน ซึ่งผู้บันทึกจะสามารถลงบันทึกเฉพาะตัวเลข รายรับและรายจ่ายของครัวเรือนเป็นรายวัน รายสัปดาห์ และรายเดือน โดยยึดหลักในการออกแบบสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนดังนี้ คือ มีความสะดวกและง่ายต่อการบันทึกบัญชีครัวเรือน มีการจำแนกรายการรายรับและรายจ่ายครัวเรือนออกเป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้การวางแผนเพิ่มรายรับในช่องทางอื่น และลดรายจ่ายอันไม่จำเป็นในครัวเรือนได้

2. กิจกรรมอบรมวิธีการบันทึกบัญชี ครัวเรือน และวิธีการประมวลผลเพื่อนำไปสู่การเพิ่มศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งของครัวเรือนด้วยการจัดทำบัญชีครัวเรือน จากการจัดกิจกรรมอบรมผ่านวิธีการบรรยายและฝึกปฏิบัติ ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจในวิธีการบันทึกบัญชีครัวเรือนได้อย่างถูกต้องมากขึ้น กล่าวคือ มีการทำความเข้าใจในการจำแนกรายการบัญชีตามหมวดหมู่ที่ชัดเจน เพื่อสามารถประมวลผลรายรับและรายจ่ายได้อย่างถูกต้อง เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปปรับปรุงพฤติกรรมเกี่ยวกับการรับและการจ่ายในครัวเรือน

ตอนที่ 2 รูปแบบสมุดบัญชีครัวเรือน รายรับ-รายจ่าย

ตารางที่ 1 ตารางบันทึกรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือนตามแบบฟอร์มของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)

วัน เดือน ปี	รายการ	รายรับ (บาท)	รายจ่าย (บาท)	หมายเหตุ
	รวม			

จากการศึกษารูปแบบสมุดบันทึกรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือนตามแบบฟอร์มของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ดังตารางที่ 1 ร่วมกับกลุ่มตัวอย่างพบว่า สมุดบันทึกดังกล่าวมีความง่ายต่อการบันทึกเนื่องจากมีจำนวนช่องไม่มาก แต่ปัญหาที่พบคือ กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถสรุปผล และวิเคราะห์ผลได้ว่า รายรับและรายจ่ายของตนเองนั้นเกิดขึ้นจากสาเหตุใด เนื่องจากไม่มีการแยกประเภทรายการ ดังนั้น จึงมีการหารือเพื่อออกแบบ แบบบันทึก รายรับ-รายจ่ายของครัวเรือนในรูปแบบใหม่ ที่สามารถสรุปผล วิเคราะห์รายการรายรับและรายจ่ายของครัวเรือน เพื่อใช้ในการวางแผนและบริหารจัดการการเงินของครัวเรือนได้

ตารางที่ 2 ตารางบันทึกรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือนแบบมีส่วนร่วม

วัน เดือน ปี	รายการ	รายรับ		รวม รายรับ (รวม1-2) (3)	รายจ่าย										รวมรายจ่าย (รวม 1 – 10) (11)	
		ประกอบ อาชีพ (1)	รายรับอื่น ๆ (2)		ประกอบอาชีพ		ในครัวเรือน									
					ค่าใช้จ่าย ประกอบ อาชีพ (1)	ชื่อ สินทรัพย์ ถาวร (2)	ค่าอาหาร (3)	ค่าของใช้ (4)	ค่า เครื่องนุ่ง ห่ม (5)	ค่า น้ำมัน รถ (6)	ค่าเล่า เรียนบุตร (7)	ฝาก เงิน (8)	ชำระ ค่าน้ำ ค่าน้ำ เงินกู้ (9)	เบ็ดเตล็ด (10)		

รวมรายรับ ..... บาท

รวมรายจ่าย ..... บาท

 รายรับสูงกว่ารายจ่าย .....บาท รายจ่ายสูงกว่ารายรับ ..... บาท

การจัดทำบัญชีอย่างมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างนั้น ก่อให้เกิดรูปแบบบัญชีครัวเรือนอย่างมีส่วนร่วมที่เหมาะสม ซึ่งเกิดจากการระดมความคิดและแนวทางตามที่กลุ่มตัวอย่างต้องการ ดังตารางที่ 2 พบว่า รูปแบบสมุดบันทึกรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือนในรูปแบบใหม่ ได้มีการเพิ่มเติมข้อมูลจำแนกประเภทกลุ่มรายรับ-และรายจ่ายของครัวเรือนที่มีความชัดเจนมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถช่วยในการสรุปผลตัวเลข และวิเคราะห์รายการรายรับและรายจ่ายของครัวเรือน ซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนและบริหารจัดการการเงินของครัวเรือนได้ในระยะยาว

ตอนที่ 2 การบันทึกบัญชีครัวเรือน

ตารางที่ 3 แสดงวิธีการลงบันทึกบัญชีครัวเรือนด้านรายรับ

วัน เดือน ปี	รายการ	รายรับ		รวมรายรับ (รวม 1 - 2) (3)
		ประกอบอาชีพ (1)	รายรับอื่นๆ (2)	
①	②	↑	③	↑

จากตารางที่ 3 แสดงถึงวิธีการบันทึกบัญชีครัวเรือนด้านรายรับ จำแนกตามประเภทรายการรายรับดังนี้

ช่อง “ รายรับ ” จะแบ่งออกเป็นรายรับประกอบอาชีพและรายรับอื่นๆ

(1) “ ประกอบอาชีพ ” เขียนจำนวนเงินที่ได้รับ จากการประกอบอาชีพ เช่น ชายข้าว ชายผัก ชายเห็ด ชายผลไม้ ชายไก่ ชายปลา ชายกาแฟ ชายเครื่องดื่ม เป็นต้น

(2) “ รายรับอื่นๆ ” เขียนจำนวนเงินที่ได้รับ โดยเป็นเงินที่ไม่ได้เกิดจากการประกอบอาชีพ เช่น รับเงินเดือน ค่าจ้าง รับเงินกู้ ถอนเงินจากธนาคาร ถูกสลาก เป็นต้น

(3) “ รวมรายรับ ” เขียนจำนวนเงินที่ได้รับทั้งสิ้น โดยรวมยอดเงินจากช่องที่ (1) และ (2)

ตัวอย่าง วันที่ 15 พฤษภาคม 2558 รับเงินจากขายเศษขยะ 200 บาท
 ขายผักกอร์แกนิกได้เงิน 1,000 บาท
 กู้ยืมเงิน 2,000 บาท

วัน เดือน ปี	รายการ	รายรับ		รวมรายรับ (รวม 1 - 2) (3)
		ประกอบอาชีพ (1)	รายรับอื่นๆ (2)	
15 พ.ค. 58	รับเงินค่าขายเศษขยะ		200	200
	ขายผักกอร์แกนิก	1,000		1,000
	รับเงินกู้		2,000	2,000

ตารางที่ 4 แสดงวิธีการลงบันทึกบัญชีครัวเรือนด้านรายจ่าย

รายจ่าย										รายจ่าย (รวม 1-10) (11)
ในครัวเรือน										
ค่าใช้จ่าย ประกอบ อาชีพ (1)	ชื่อ สินทรัพย์ถาวร (2)	ค่าอาหาร (3)	ค่าของใช้ (4)	ค่าเครื่อง นุ่งห่ม (5)	ค่าน้ำมันรถ (6)	ให้เงิน ลูกใช้ (7)	ฝาก เงิน (8)	ชำระคืน ต้นเงินกู้ (9)	เบ็ดเตล็ด (10)	

จากตารางที่ 4 แสดงถึงวิธีการบันทึกบัญชีครัวเรือนด้านรายจ่าย จำแนกตามประเภทรายการรายจ่ายดังนี้

ช่อง “ รายจ่าย ” แบ่งเป็น รายจ่ายประกอบอาชีพและรายจ่ายในครัวเรือน

รายจ่ายประกอบอาชีพ

(1) “ ค่าใช้จ่ายประกอบอาชีพ ” เขียนจำนวนเงินที่จ่ายเป็น ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ เช่น ค่าปุ๋ย ค่าพันธุ์ข้าว ค่าพันธุ์ปลา ค่าอาหารปลา เป็นต้น

(2) “ ซื้อสินทรัพย์ถาวร ” เขียนเป็นจำนวนเงินที่จ่าย เพื่อซื้อหรือสร้างเครื่องใช้ที่ใช้งานได้ทั้งปี และมีราคาสูง รวมถึงลงทุนในการประกอบอาชีพ เช่น ซื้อรถไถนา เครื่องสูบน้ำ ขุดบ่อเลี้ยงปลา เป็นต้น

รายจ่ายในครัวเรือน

(3) – (10) เขียนจำนวนเงินที่จ่ายตามประเภทรายจ่ายในครัวเรือนที่แยกไว้ โดยรายจ่ายในครัวเรือนจะเป็นรายจ่ายที่เกิดจากการประกอบอาชีพ เช่น ค่าอาหาร ค่าของใช้ ค่าน้ำมันรถ ให้เงินลูกใช้ ฝากเงิน ชำระคืนเงินกู้ และดอกเบี้ย เป็นต้น

(11) “ รวมรายจ่าย ” เขียนจำนวนเงินที่จ่ายทั้งสิ้น โดยรวมยอดเงินจากช่องที่ (1) ถึง (10)

ตัวอย่าง	วันที่ 15 พฤษภาคม 2558	จ่ายค่าเล่าเรียนบุตร	2,000 บาท
		จ่ายค่ากับข้าว	200 บาท
		ซื้อของใช้ในครัว	400 บาท

วัน เดือน ปี	รายการ	รายรับ		รวมรายรับ (รวม1-2) (3)	รายจ่าย										รวมรายจ่าย (รวม 1 - 10) (11)								
		ประกอบ อาชีพ (1)	รายรับ อื่น ๆ (2)		ประกอบอาชีพ		ในครัวเรือน																
					ค่าใช้จ่าย ประกอบ อาชีพ (1)	ชื่อ สินทรัพย์ ถาวร (2)	ค่าอาหาร ร (3)	ค่าของ ใช้ (4)	ค่า เครื่อง นุ่งห่ม (5)	ค่า น้ำมัน รถ (6)	ค่าเล่า เรียนบุตร (7)	ฝาก เงิน (8)	ชำระคืน ต้นเงินกู้ (9)	เบ็ดเตล็ด (10)									
15 พ.ค.58	รับเงินค่าขายขยะ		200	200																			
	ขายผักกอร์แกนิก	1,000		1,000																			
	รับเงินกู้		2,000	2,000																			
	จ่ายค่าเล่าเรียนบุตร																						
	จ่ายค่ากับข้าว																						2,000
	ซื้อของใช้ในครัว							200															200
									400														400

□ และภายหลังจากการบันทึกรายการรายรับ-รายจ่ายของครัวเรือนในแต่ละเดือนเสร็จสิ้น ต้องมีการรวมยอดจำนวนเงินที่ได้รับและจำนวนเงินได้ที่จ่ายไปในบรรทัดสุดท้าย เพื่อแสดงการจำแนกประเภทรายรับ-รายจ่าย โดยรวมจำนวนเงินในแต่ละช่อง ทุกช่องของเดือนพฤษภาคม 2558 ดังนี้

วัน เดือน ปี	รายการ	รายรับ		รวม รายรับ (รวม1-2) (3)	รายจ่าย										รวมรายจ่าย (รวม 1 - 10) (11)					
		ประกอบ อาชีพ (1)	รายรับอื่น ๆ (2)		ประกอบอาชีพ		ในครัวเรือน													
					ค่าใช้จ่าย ประกอบ อาชีพ (1)	ชื่อ สินทรัพย์ ถาวร (2)	ค่าอา หาร (3)	ค่า ของใช้ (4)	ค่า เครื่องนุ้ งห่ม (5)	ค่า น้ำมัน รถ (6)	ค่าเล่า เรียน บุตร (7)	ฝากเงิน (8)	ชำระคืน ต้นเงินกู้ (9)	เบ็ดเตล็ด (10)						
15 พ.ค.58	รับเงินค่าขายขยะ		200	200																
	ขายผักออร์แกนิก	1,000		1,000																
	รับเงินกู้		2,000	2,000																
	จ่ายค่าเล่าเรียนบุตร																			
	จ่ายค่ากับข้าว										2,000									2,000
	ซื้อของใช้ในครัว							200												200
	รวมเดือนพฤษภาคม	1,000	2,200	3,200				400												400
							200	400			2,000									2,600

↓ ผลรวมในแต่ละเดือน ↑

จากรายการดังกล่าว สามารถสรุปรายการในเดือนพฤษภาคม 2558 ได้ดังนี้

1. รายรับจากการประกอบอาชีพ 1,000 บาท และรายรับอื่นๆ 2,200 บาท
รวมรายรับทั้งสิ้น 3,200 บาท

2. รายจ่ายประกอบอาชีพเป็นค่าใช้จ่ายประกอบอาชีพ 0 บาท และรายจ่ายในครัวเรือนเป็น
ค่าอาหาร 200 บาท ค่าของใช้ 400 บาท ค่าเล่าเรียนบุตร 2000 บาท
รวมรายจ่ายทั้งสิ้น 2,600 บาท

ดังนั้น รายรับสูงกว่ารายจ่าย เท่ากับ 600 บาท (3,200 – 2,600)

สรุปผลได้ดังนี้

รวมรายรับ	3,200 บาท
รวมรายจ่าย	2,600 บาท
☒ รายรับสูงกว่ารายจ่าย	600 บาท

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน แบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดผลความสำเร็จของการจัดทำบัญชีครัวเรือนต่อการพัฒนากลุ่มตัวอย่างอย่างยั่งยืน เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ รายรับ รายจ่ายผ่านระบบการบันทึกบัญชีครัวเรือนภายใต้การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค และปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการจัดทำบัญชีครัวเรือนภายใต้การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง และเพื่อพัฒนาศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งของครัวเรือน ด้วยการจัดทำบัญชีครัวเรือน มีแนวคิด โดยผลการศึกษาสามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สภาพการจัดทำบัญชีครัวเรือน

จากการศึกษาสภาพการจัดทำ บัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผลการศึกษาสามารถสรุปผลได้ดังนี้

รายรับของครัวเรือน

แหล่งที่มาของรายรับของกลุ่มตัวอย่าง มาจากอาชีพหลัก ได้แก่ การจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตร การรับจ้าง และรายรับอื่น ได้มาจาก เงินกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) รวมถึงเงินกองทุนกู้ยืมหมู่บ้าน

รายจ่ายครัวเรือน

แหล่งใช้ไปด้านรายจ่ายของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าอาหาร รายจ่ายส่วนตัว รายจ่ายด้านสาธารณสุขโรค รายจ่ายเพื่อสังคม และการจ่ายเงินกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) และเงินกองทุนหมู่บ้าน

ปัญหา อุปสรรคของและปัจจัยสู่ความสำเร็จของกระบวนการ บันทึกบัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างใน ตำบลป่าไผ่ แบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งผลการศึกษสามารถสรุปผลได้ดังนี้

จุดแข็ง

การบันทึกบัญชีครัวเรือนมีประโยชน์มาก สามารถนำข้อมูลจากการจัดทำบัญชีครัวเรือน ไปใช้ในการวางแผนและพัฒนาแนวทางในการเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายของครัวเรือนได้

จุดอ่อน

ขาดความเข้าใจในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างถูกต้อง ขาดการบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ ขาดแรงจูงใจในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน ประกอบกับจำแนกประเภทรายการรายจ่ายไม่ถูกต้อง มีการนำรายจ่ายจากการประกอบอาชีพไปรวมกับรายจ่ายส่วนตัว จึงทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากการบันทึก บัญชีครัวเรือนมาวางแผนการเงินในครัวเรือนได้อย่างถูกต้อง

โอกาส

หน่วยงานของรัฐ และสถาบันการศึกษาให้ความสำคัญ และให้การสนับสนุน ในการบันทึกบัญชีครัวเรือนเพื่อนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพ และพัฒนาศักยภาพในการจัดการการเงินของครัวเรือน รวมถึงต้องการสร้างความเข้มแข็งของครัวเรือน ด้วยการจัดทำบัญชีครัวเรือน

อุปสรรค

เครื่องมือที่ใช้บันทึกบัญชีครัวเรือนมีลักษณะไม่เหมาะสม ทำให้ไม่สามารถสรุปผลได้ อีกทั้ง มีรูปแบบที่ไม่สะดวก ยากต่อการบันทึกบัญชีครัวเรือน ทำให้การบันทึกบัญชีในแต่ละครั้งใช้เวลานาน

การพัฒนากระบวนการ จัดทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างในตำบลป่าไผ่ แบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งผลการศึกษสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. มีการจัดกิจกรรมออกแบบปรับปรุงสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนที่สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มตัวอย่าง ผ่านกระบวนการ P-D-C-A ทำให้ได้สมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนที่สอดคล้องกับบริบทของกลุ่มตัวอย่าง

2. มีการจัดกิจกรรมอบรมวิธีการบันทึกบัญชี ครัวเรือน และวิธีการประมวลผลเพื่อนำไปสู่การเพิ่มศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งของครัวเรือนด้วยการจัดทำบัญชีครัวเรือน ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจ และสามารถบันทึกและแยกประเภทหมวดหมู่รายรับ รายจ่ายได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนเพิ่มศักยภาพด้านรายรับ และลดรายจ่ายอันไม่มีความจำเป็นของครัวเรือน ถือเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครัวเรือนด้วย

ตอนที่ 2 รูปแบบสมุดบัญชีครัวเรือน รายรับ-รายจ่าย

วัน เดือน ปี	รายการ	รายรับ		รวมรายรับ (รวม 1-2) (3)
		ประกอบอาชีพ (1)	รายรับอื่นๆ (2)	
①	②		③	

รายจ่าย ในครัวเรือน										รายจ่าย (รวม 1-10) (11)
ค่าใช้จ่าย ประกอบ อาชีพ (1)	ชื่อ สินทรัพย์ถาวร (2)	ค่าอาหาร (3)	ค่าของใช้ (4)	ค่าเครื่อง นุ่งห่ม (5)	ค่าน้ำมัน รถ (6)	ให้เงิน ลูกใช้ (7)	ฝาก เงิน (8)	ชำระคืน ต้นเงินกู้ (9)	เบ็ดเตล็ด (10)	
					④					

รวมรายรับ ..... บาท

รวมรายจ่าย ..... บาท

รายรับสูงกว่ารายจ่าย .....บาท

รายจ่ายสูงกว่ารายรับ ..... บาท

สมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนในรูปแบบที่เหมาะสม ทำให้เกิดการจำแนกประเภทหมวดหมู่ รายรับ-และรายจ่ายของครัวเรือนที่มีความชัดเจนมากขึ้น สามารถสรุปผลรวมตัวเลข และนำไปสู่ การวิเคราะห์รายการรายรับและรายจ่าย อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพและสร้างความเข้มแข็ง ของครัวเรือนในอนาคต

ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน เป็นการนำข้อมูลจากการลงบันทึกบัญชีครัวเรือน ไปสู่วิเคราะห์เพื่อปรับลดพฤติกรรมด้านรายจ่ายและเพิ่มศักยภาพด้านรายรับ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นครัวเรือนที่มีการจดบันทึกรายรับและรายจ่ายจะทราบข้อมูลเกี่ยวกับจุดอ่อนและจุดแข็งทางการเงินที่ของตนเอง เพื่อนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายด้านการวางแผนการเงินของแต่ละครัวเรือน นอกจากนั้น ความสำเร็จในการจัดทำบัญชีครัวเรือน จะต้องได้รับการกระตุ้นในหลากหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ธกส. มหาวิทยาลัย และจากบุคคลต้นแบบ เช่น ครัวเรือนที่ประสบความสำเร็จจากการนำบัญชีครัวเรือนไปใช้ในการวางแผนทางการเงิน เพิ่มรายรับ และลดรายจ่าย เพื่อเป็นสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ครัวเรือนอื่นในการจัดทำบัญชีครัวเรือนต่อไป

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือน แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการวิจัยการพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืนในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จากการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเภทรายรับรายจ่าย ผ่านระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนคนกลุ่มตัวอย่างในตำบลป่าไผ่ แบบมีส่วนร่วม พบว่ากลุ่มตัวอย่าง ยังไม่มีความเข้าใจในพฤติกรรมการจ่ายของครัวเรือนอย่างแท้จริง เนื่องจากไม่ให้ความสำคัญในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างละเอียด ส่งผลให้ไม่สามารถนำไปสู่การวางแผนการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะมี รายรับจากการประกอบอาชีพหลัก แต่รายรับดังกล่าวยังไม่เพียงพอต่อรายจ่าย เนื่องจากมีภาระหนี้สินอันเกิดจากการกู้ยืมเงินจากธนาคาร เพื่อนำมาใช้จ่ายในรายจ่ายที่ไม่เหมาะสม ประกอบกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ประชาชนให้ความสำคัญกับวัตถุนิยมมาก มีความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย จะเห็นจากการมีค่าใช้จ่ายหลักได้แก่ ค่าอาหาร รายจ่ายส่วนตัว รายจ่ายด้านสาธารณูปโภค รายจ่ายเพื่อสังคม เป็นต้น จึงส่งผลต่อระบบการออมของครัวเรือนลดลง การบริหารการเงินของครอบครัวอ่อนแอ เมื่อครัวเรือนมีความอ่อนแอ จึงส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง ทั้งในระดับภูมิภาค และระดับชาติ ตามลำดับ ดังนั้น การบันทึกบัญชีครัวเรือน จึงเป็นแนวทางในการสร้างจิตสำนึกและตระหนักถึงประโยชน์จากการบันทึกบัญชีครัวเรือนที่สะท้อนพฤติกรรมในการใช้จ่ายเงินภายในครัวเรือน สามารถวางแผนการเงินในครัวเรือนได้ อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ รพีพร (2550) ซึ่งกล่าวว่า การจัดทำบัญชีครัวเรือนนั้นก่อให้เกิด การวางแผนต่อการปลูกผลผลิตทางการเกษตรว่ารายรับจากการเพาะปลูกผลผลิตใด ที่สามารถสร้างรายรับให้แก่ครอบครัวมากที่สุด เพื่อจะได้มีกระแสเงินสดชำระหนี้ให้แก่ทาง ธ.ก.ส. ทันตามกำหนด ส่วนปัญหาที่พบในการจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นอันดับต้นคือ ผู้บันทึกรายการบัญชีไม่ได้บันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ อันเนื่องมาจากอ้างว่า ไม่มีเวลา ทำให้หลงลืมรายการรับ-จ่ายที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาของของกลุ่มตัวอย่างในตำบลป่าไผ่ พบปัญหาเดียวกันคือ กลุ่มตัวอย่างไม่มีความสม่ำเสมอในการบันทึกบัญชีครัวเรือน การบันทึกรายการรับจ่าย ไม่ครบถ้วนขาดแรงบันดาลใจในการบันทึกบัญชีครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกบัญชีครัวเรือนไม่เหมาะสม กลุ่มตัวอย่างจึงไม่สามารถใช้ประโยชน์ของการบันทึกบัญชีครัวเรือนในการวางแผนทางการเงินของตนเองได้ การแก้ไขปัญหาดังกล่าวผู้วิจัย จึงได้ออกแบบสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนที่มีความ

เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนั้น ยังได้ทำการรวบรวม ให้ความรู้ เกี่ยวกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างถูกต้องเพื่อ เป็นการเสริมสร้างศักยภาพและสร้างความเข้มแข็งของครัวเรือนภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าหน่วยงานหลัก อันได้แก่ ธนาคาร เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ควรเข้ามาให้ความรู้และคำแนะนำต่างๆ ตลอดจนจัดการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือนให้แก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอและ ต่อเนื่อง รวมถึงส่งเสริมหรือให้การสนับสนุนเกษตรกรในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน เพื่อให้รู้ รายรับ-รายจ่าย และสามารถวางแผนการเงินของครอบครัวได้ ข้อเสนอแนะอื่นมีดังนี้ คือ

1. ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรลูกค้ำมีการจัดทำบัญชีครัวเรือน อย่างทั่วถึงและทำอย่างต่อเนื่อง
2. ควรมีการประชาสัมพันธ์และรณรงค์การจัดทำบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอ
3. ควรมีการจัดฝึกอบรม และมีกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำให้เกิดความรู้และประโยชน์ แก่เกษตรกรอย่างทั่วถึง
4. ควรจะทำการตรวจสอบบัญชีของเกษตรกรอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องเพื่อให้ ทราบถึงปัญหาและความต้องการต่างๆ ของเกษตรกร
5. ควรมีการยกย่องและให้รางวัลแก่เกษตรกรลูกค้ำที่สามารถจัดทำบัญชี ครัวเรือนได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นสิ่งกระตุ้นและกำลังใจแก่เกษตรกร

ดังนั้นผู้วิจัย ได้นำผลการวิจัยดังกล่าวไปบริการวิชาการให้แก่ กลุ่มตัวอย่างอื่น เพื่อให้เกิดตระหนักถึงความสำคัญ ความจำเป็นและประโยชน์ที่จะได้รับการจัดทำบัญชี ครัวเรือน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและเป็นไปการติดตามผลการ ให้บริการวิชาการในครั้งนี้อย่างต่อเนื่องตามหลักการ PDCA

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการทำบัญชีครัวเรือนผ่านการใช้เทคโนโลยีอื่น เช่น การใช้ Application ต่าง ๆ บนระบบโทรศัพท์มือถือ เนื่องจากในการบันทึกบัญชีครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างให้บุตรเป็นผู้บันทึกให้ ซึ่งการใช้เทคโนโลยี อาจเป็นการกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นเห็นความสำคัญของการจัดทำบัญชีครัวเรือนมากยิ่งขึ้น เพื่อจะได้นำผลจากการศึกษามาเปรียบเทียบกับการศึกษาในครั้งนี้
2. ควรศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการทำบัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างอื่นในบริเวณใกล้เคียงเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ประชาชนในการจัดทำบัญชีครัวเรือน

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนากลุ่มตัวอย่าง. 2549. “คู่มือปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มตัวอย่างเพื่อยกระดับรายรับครัวเรือน”.

กรุงเทพฯ : สำนักส่งเสริมวิสาหกิจกลุ่มตัวอย่าง.

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2550. “ครอบครัวเกษตรกรไทยร่วมใจทำบัญชีครัวเรือน.” [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.baac.com> (1 ธันวาคม 2557).

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสำนักงานจังหวัดลพบุรี. 2549. “การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย เพื่อคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนของเกษตรกร”.

ฉัชชัย แสงสิงแก้ว. 2527. การถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่กลุ่มตัวอย่าง. กรุงเทพฯ : สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

চারী হিরণ্যরত্নী, সূত্রাণ্ড চেংইয়ম, ঞাৱিনী মনোৱররন এবং পরঞাণরন ঞেয়রত্নীকুলৱননা. 2557.

“การบัญชีการเงิน”. กรุงเทพฯ : วิทยพัฒน์.

นภาพร ลิขิตวงศ์จร. 2550. “บัญชีครัวเรือน : เครื่องมือสู่เศรษฐกิจพอเพียง.” วารสารศูนย์บริการวิชาการมหาวิทยาลัยขอนแก่น 3: 25-29.

พรรณนุช ชัยปิ่นชนะ. 2557. “การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ตำบลป่าไผ่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่”. วารสารการพัฒนากลุ่มตัวอย่างและคุณภาพชีวิต 2(1) 2557 : 37-48.

ภัทรา เรือนลินภิญญา. 2555 “บัญชีครัวเรือน เรื่องใกล้ตัวที่ถูกมองข้าม”. วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 7 เล่มที่1 (ตุลาคม 2554-มีนาคม 2555) : 20-28.

รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และ นิศรา จันท์เจริญสุข. 2556. “การจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาคุณภาพตัวอย่างอย่างยั่งยืน”. FEU ACADEMIC REVIEW ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มิถุนายน -พฤศจิกายน 2556) : 23-36.

วรรณรัชต์ สุบัญญัติ. 2550. การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง “การทำบัญชีครัวเรือน ของประชาชนบ้าน เขาสูงช้าง ตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว”. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.thaireform.in.th> (8 มีนาคม 2558).

วิไล รอดถาวร. 2547. “ประสิทธิผลการบริหารงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต : กรณีศึกษา อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สร้อยา วิจิตรเสถียร. 2557. “การพัฒนาแบบฟอร์มและกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตาม แนวเศรษฐกิจพอเพียง”. Suranaree J. Soc. Sci. Vol.8 No.1 : June 2014 : 95–118.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2556. “สรุปผลเบื้องต้น การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของ ครัวเรือนในช่วง 6 เดือนแรก ของปี 2556”.

สุพรรณณี ต่อนรับ. 2551. “การทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรลูกค่านาการเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

John W.Creswell. 2002. “*Educational Research*” Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research, Merrill Prentice Hall. p. 609–619.